

УДК 657.922

JEL Classification M41

DOI [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-4\(98\)-5-12](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-4(98)-5-12)

Andrii Kulyk¹

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine

Specifics of Asset Impairment in the Conditions of Armed Aggression

Abstract. A decrease in the value of the assets of enterprises due to direct damage or destruction, as well as a decrease in expected benefits due to the deterioration of the external environment in which the business operates, are the consequences of the Russian Federation's armed aggression in Ukraine. Therefore, the issue of accounting approaches and procedures for assessing losses from asset impairment becomes relevant. The article aims to define and critically analyze the features of the procedures for the impairment of fixed assets in connection with armed aggression. Signs of impairment are identified, the analysis of which is a prerequisite for assessing losses from the impairment of fixed assets. Cases and problematic aspects of implementing asset impairment procedures in conditions of armed aggression have been identified. Among them are the instability of the external environment, the need to update business plans, the development of several cash flow forecast scenarios, and the need to take into account additional risks from armed aggression in the discount rate. Methods of fair value assessment proposed in international valuation standards were disclosed. When identifying assets subject to an impairment test, it is proposed to create a register of objects that have suffered from armed aggression. When choosing between the assessment of fair value and value-in-use, the author concluded that determining fair value is a more difficult task, as it is based to a greater extent on external market assumptions. In contrast, the calculation of value-in-use is a more feasible task for the company's management, provided that the business is updated on time – plans and forecasts.

Keywords: impairment of assets, losses, armed aggression, fixed assets, value-in-use, fair value.

Suggested Citation

Kulyk, A. (2022). Specifics of Asset Impairment in the Conditions of Armed Aggression. *Oblik i finansy*, 4(98), 5-12. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-4\(98\)-5-12](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-4(98)-5-12)

Андрій Кулик

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна

Особливості проведення знецінення активів в умовах збройної агресії

Анотація. Одним із наслідків збройної агресії російської федерації в Україні є зниження вартості активів підприємств за рахунок безпосереднього пошкодження або знищення, а також зменшення корисності у зв'язку з погіршенням зовнішнього середовища в якому оперує бізнес. Тому актуальним стає питання облікових підходів і процедур оцінки втрат від зменшення корисності активів. Мета статті полягає у визначенні та критичному аналізі особливостей здійснення процедур зі зменшення корисності основних засобів у зв'язку зі збройною агресією. Визначено ознаки зменшення корисності, аналіз яких є передумовою оцінки втрат від зменшення корисності основних засобів. Ідентифіковано випадки та проблемні аспекти здійснення процедур зі зменшення корисності активів в умовах збройної агресії. Серед таких зокрема нестабільність зовнішнього середовища, необхідність оновлення бізнес-планів, розробка декількох сценаріїв прогнозу грошових потоків, необхідність врахування додаткових ризиків від збройної агресії у складі ставки дисконтування. Розкрито методи оцінки справедливої вартості, що пропонувані у міжнародних стандартах оцінки. При ідентифікації активів, які виступають об'єктом проведення тесту на знецінення, запропоновано формувати реєстр об'єктів, що постраждали від збройної агресії. При виборі між оцінкою справедливої вартості та вартості у використанні автор дійшов висновку, що визначення справедливої вартості є більш складним завданням, оскільки більшою мірою базується на зовнішніх ринкових припущеннях, тоді як розрахунок вартості у використанні є більш здійсненним завданням для керівництва підприємства за умови своєчасного оновлення бізнес-планів та прогнозів.

Ключові слова: зменшення корисності активів, втрати, збройна агресія, основні засоби, вартість у використанні, справедлива вартість.

¹ Andrii Kulyk, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine.

ORCID 0000-0001-7791-3551

E-mail: fininv1805@gmail.com (Corresponding author)

Постановка проблеми. Безпосередніми наслідками збройної агресії російської федерації в Україні в контексті бізнес-середовища були перерви та припинення діяльності підприємств, пошкодження та знищення активів бізнесу, порушення транспортних шляхів та перебої в ланцюгах поставок, зниження ринкового попиту і пропозиції, висока інфляція та девальвація. Зазначені фактори негативно вплинули на фінансовий стан і фінансові результати діяльності підприємств. Відповідно, виникає потреба в перегляді вартості активів зокрема та вартості бізнесу підприємств в цілому. Узагальнено вартість активів можна розглядати: по-перше, з позиції вартості ресурсів, необхідних для створення або придбання активу (трудова теорія вартості); по-друге, з позиції вартості послуг, потоків та інших економічних вигід (корисності), які актив як очікується генеруватиме від дати оцінки у майбутньому (неокласична економічна теорія) [1, 2]. В контексті аналізу вартості основних засобів в умовах збройної агресії, що є об'єктом даного дослідження, останню можна розглянути в динаміці як історичну первісну первісної вартість об'єктів у минулому, залишкову або справедливу вартість у теперішньому та ліквідаційну вартість у майбутньому [3]. Визначення зменшення корисності активів є однією з технік, яка дозволяє здійснити бухгалтерську оцінку шляхом коригування залишкової вартості активів станом на звітну дату задля її наближення до умов зовнішнього середовища та очікувань керівництва. Дослідження особливостей проведення зменшення корисності основних засобів в умовах збройної агресії є предметом даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що питанню знецінення активів присвячені ряд праць вітчизняних і зарубіжних науковців та експертів. Теоретико-методичні та практичні аспекти знецінення активів на прикладі норвезького бізнесу розкрито в дослідженні Е. Кваля [4]. Знецінення активів в історичному контексті, а також емпіричний аналіз знецінення активів за допомогою методик великих даних (big data) здійснив Р. Ендрюс [5]. Особливості визнання знецінення активів публічними підприємствами ЄС проаналізовані в науковій праці Т. Гонсалвеса, К. Гайо та А. Перейри [6].

Вагомий внесок у розвиток теоретико-методологічних та практичних засад знецінення активів зробили також національні науковці. Власне здійсненню перевірки на зниження корисності активів передуює аналіз ряду ознак того, що корисність активів змінилася. І. Іщенко здійснила вичерпну класифікацію таких ознак в розрізі зовнішніх (загально ринкових) та внутрішніх (специфічно характерних для активу) та дійшла висновку, що в національних нормативних документах варто навести детальний перелік таких ознак [7]. У своїх працях О. Яцунська розробила організаційно-методичну модель зі зменшення корисності основних засобів, яка передбачає наступні етапи: (1) формування та розробку положень системи облікової політики підприємства, (2) проведення інвентаризації об'єктів перед складанням річної фінансової звітності, (3) визначення та оцінка втрат від зменшення

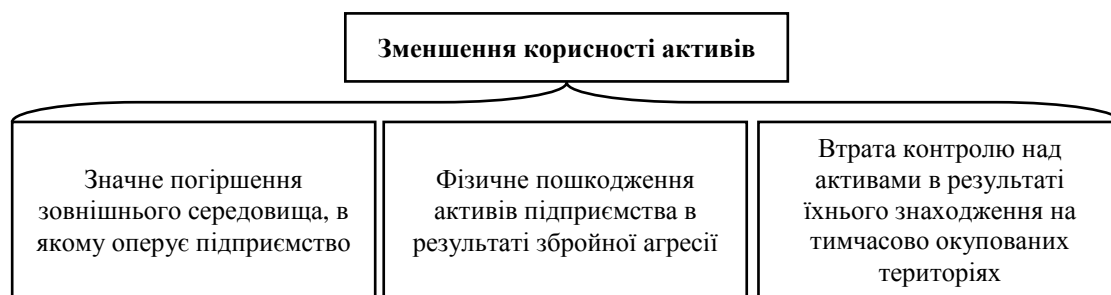
корисності об'єктів основних засобів або одиниці, яка генерує грошовий потік (ОГГК), (4) відображення в обліку та звітності втрат від зменшення корисності активів [8, 9]. Ю. Ярош та Н. Овчарова також досліджували процедури з визнання та оцінки втрат від зменшення корисності активів, зокрема такі як оцінка наявності ознак зменшення корисності основних засобів, визнання балансової вартості та суми очікуваного відшкодування, порівняння отриманих оцінок та вибір більшого з двох значень, розрахунок втрат від зменшення корисності [10]. В дослідженні науковці також ідентифікували ознаки, які є індикаторами зменшення корисності основних засобів в аспекті їхнього впливу на фізичний, функціональний та зовнішній знос. На окрему увагу заслуговує спільна праця Д. Грицишена, С. Бевзенко, О. Горай, в якій критично проаналізовано різні аспекти бухгалтерської оцінки в умовах бойових дій та окупації державних територій, зокрема розроблено облікову процедуру оцінки наслідків надзвичайних ситуацій та окупації державних територій [11].

Базуючись на наукових та практичних результатах зазначених вище досліджень, автор вважає за необхідне в подальшому більш детально розглянути особливості здійснення процедур зі зменшення корисності основних засобів в умовах збройної агресії.

Мета статті полягає у визначенні та критичному аналізі особливостей здійснення процедур зі зменшення корисності основних засобів у зв'язку зі збройною агресією. Пропонується дослідити: (1) випадки, за яких є необхідним здійснення оцінки зниження корисності основних засобів в умовах збройної агресії; (2) процедури з визнання та оцінки втрат від зменшення корисності основних засобів; (3) проблеми, що ускладнюють виконання таких процедур в умовах збройної агресії та потенційні варіанти їхнього вирішення.

Методика дослідження. Основу дослідження склали наукові дослідження українських та зарубіжних вчених, методичні стандарти, практичні рекомендації експертів і консультантів. В процесі дослідження були використані методи узагальнення та систематизації при аналізі результатів попередніх досліджень й практичних рекомендацій експертів і консультантів, методи індукції та дедукції – при дослідженні випадків, за яких необхідним є здійснення корисності активів в умовах збройної агресії, методи аналізу і синтезу – при дослідженні етапів та процедур оцінки втрат від зменшення корисності активів в умовах збройної агресії.

Виклад основного матеріалу. Збройна агресія російської федерації в Україні створила значні ризики фізичного пошкодження активів підприємств внаслідок воєнних дій, ризики обмеження доступу до активів підприємств внаслідок їхнього перебування на території активних воєнних дій або втрати контролю над активами підприємств в результаті їхнього перебування на тимчасово окупованих територіях. Зазначені події є внутрішніми (специфічними) індикаторами, які свідчать про суттєве підвищення фізичного зносу активів підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Випадки проведення зменшення корисності активів в умовах збройної агресії

Джерело: складено автором.

Додатково погіршення макроекономічного та ринкового середовища в результаті збройної агресії створили ризики погіршення очікувань щодо отримання економічних вигід від використання активів. Зокрема до таких факторів зовнішнього середовища варто віднести наступні [12]:

– суттєві зміни цін товарів, обмінних курсів та відсоткових ставок, що має вплив на фінансові результати підприємства (доходи, прибутки) та на можливість фінансування операційної та інвестиційної діяльності за рахунок запозичень;

– значні несприятливі зміни в технологічному, ринковому, економічному чи правовому середовищі, в якому функціонує підприємство. Зокрема санкції, порушення логістичних шляхів реалізації продукції і ланцюгів постачання, які мали місце в результаті збройної агресії, негативно вплинули на бізнес моделі підприємств, що ставить під питання можливість функціонування у відповідності до принципу безперервної діяльності;

– для підприємств, акції яких котируються на фондовому ринку, вагомим індикатором знецінення є перевищення балансової вартості чистих активів підприємства над ринковою капіталізацією підприємства.

Зазначені зовнішні обставини є вагомими індикаторами знецінення активів підприємств, активи яких безпосередньо не постраждали від воєнних дій (див. рис. 1).

Необхідною передумовою для забезпечення зв'язку між ознаками знецінення корисності активів та безпосереднім погіршенням фінансових показників підприємства є розробка і закріплення в обліковій політиці ряду кількісних критеріїв. Вибір останніх залежить від специфіки операційної діяльності підприємства та його галузевої приналежності. Виходячи з положень методичних рекомендацій № 635 та № 561 [13, 14] таким кількісним критерієм може слугувати величина, що дорівнює зниженню залишкової вартості об'єктів основних засобів в порівнянні зі справедливою на понад 10% або зниження чистого прибутку підприємства на 1%. У випадку наявності ознак потенційного знецінення активів в межах встановлених критеріїв відповідною

комісією на підприємстві приймається рішення про здійснення процедур з знецінення корисності активів, що оформлюється відповідним актом.

Зауважимо, що відповідно до МСБО 16 «Основні засоби» [15] та МСБО 36 «Знецінення активів» [16] здійснення процедур зі зменшення корисності активів є типовим у випадку використання підприємством моделі собівартості для обліку основних засобів. При цьому у випадку застосування моделі переоцінки для обліку основних засобів визначення того, чи може зменшитися корисність вже переоцінених активів, залежить від основи, яка використовувалася для визначення справедливої вартості (ринкова чи неринкова вартість) відповідно до МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» [17] та суттєвості витрат на продаж активів по відношенню до їхньої справедливої вартості.

Перед тим як перейти до аналізу процедур знецінення корисності активів в умовах збройної агресії доречно зауважити, що виконанню таких процедур передують процедури з фіксації шкоди спричиненої збройною агресією та інвентаризації пошкоджених або знижених активів (рис. 2). Процедури фіксації шкоди полягають у встановленні факту пошкодження майна, ідентифікації акту збройної агресії, що спричинив пошкодження майна, встановлення причинно-наслідкового зв'язку між актом збройної агресії та пошкодженням майна, а також попереднє визначення грошового розміру завданої шкоди на базі облікових та правовстановлюючих документів [18]. В свою чергу в процесі інвентаризації здійснюється безпосередній огляд об'єктів основних засобів, встановлюється їхній стан, встановлюється відповідність об'єкту критеріям активу, розглядається можливість продажу об'єкту іншим підприємствам або оприбуткування окремих матеріалів отриманих від демонтажу. За підсумками інвентаризації ідентифіковане майно умовно розподіляється на повністю зруйноване майно або суттєво пошкоджене майно, яке не підлягає подальшому ремонту, пошкоджене майно, яке підлягає ремонту перед його подальшим використанням, умовно непошкоджене майно.

Рис. 2. Місце процедур зі зменшення корисності активів серед облікових процедур в умовах збройної агресії

Джерело: складено автором.

Для здійснення оцінки втрат від зниження корисності активів необхідно звернутися до алгоритму передбаченого положеннями МСБО 36 «Зменшення корисності активів», зокрема [16] (рис. 3):

1. визначити суму очікуваного відшкодування як більше з двох значень: справедлива вартість мінус витрати на продаж активу (чи одиниці, що генерує

грошові потоки) або (її) вартість у використанні одиниці, що генерує грошовий потік (ОГГП);

2. здійснити порівняння балансової вартості об'єкту з сумою його очікуваного відшкодування і визнати збиток від зменшення корисності у випадку, якщо сума, на яку балансова вартість активу або одиниці, що генерує грошові кошти, перевищує суму очікуваного відшкодування.

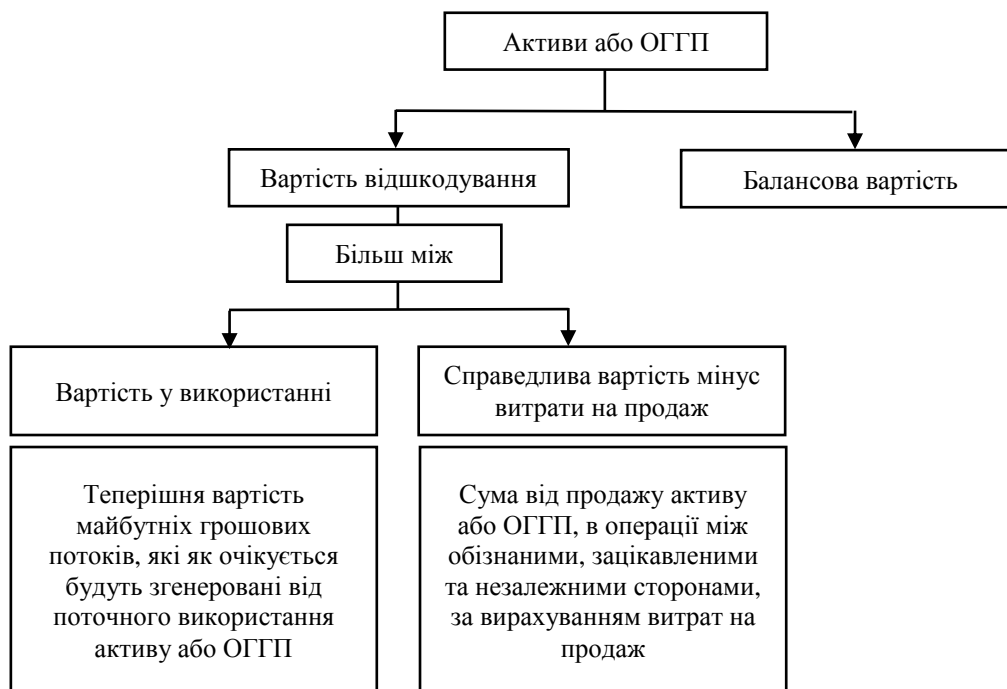

Рис. 3. Процедури оцінки втрат від зменшення корисності активів

Джерело: складено автором на базі аналізу [16], [19]

Більш детально розглянемо ключові аспекти алгоритму зменшення корисності активів в умовах збройної агресії, зокрема питання ідентифікації активів або ОГПП, складності оцінки справедливої вартості та визначення вартості у використанні.

Після прийняття рішення щодо оцінки втрат від зменшення корисності активів наступним важливим питанням є визначення переліку активів або ОГПП. Автор дійшов висновку, що в умовах збройної агресії процес ідентифікації активів або ОГПП може ускладнюватися неможливістю здійснення інвентаризації у зв'язку з перебуванням активів на тимчасово окупованих територіях або в зоні активних воєнних дій. В такому випадку фахівцям підприємства доречно сформулювати реєстр об'єктів, що постраждали від збройної агресії із зазначенням характеру шкоди (наприклад актив пошкоджений або знищений, актив над яким тимчасово відсутній контроль). На базі сформованого реєстру в подальшому можливо, по-перше, визначити сумарну

балансову вартість активів щодо яких був втрачений контроль, по-друге, здійснити відповідні процедури зі зменшення корисності таких активів в обліку, так щоб обліковувати їх за мінімально можливою вартістю (наприклад на рівні 1 гривні).

У випадку, коли грошові потоки генеруються активом або активами, які можна виділити окремо (наприклад об'єкт торгівельної або логістичної нерухомості), на практиці доцільно визначити справедливую вартість таких об'єктів за вирахуванням витрат на продаж. Відповідно до положень МСФЗ 13 справедлива вартість є ціною, яка була б отримана від продажу активу або сплачена від передачі зобов'язання в звичайній операції між учасниками ринку на дату оцінки [17]. Загальноприйнятною в світовій практиці методологічною основою для оцінки справедливої вартості слугують міжнародні стандарти оцінки (МСО), відповідно до яких оцінка здійснюється з використанням методів дохідного, витратного або ринкового підходів (табл. 1) [20].

Таблиця 1

Стисла характеристика підходів та методів оцінки

Підхід до оцінки	Сутність підходу	Методи оцінки	Сутність методу
Дохідний підхід	Вартість визначається виходячи з поточної вартості майбутніх економічних вигід від найбільш ефективного використання об'єкту	Метод прямої капіталізації	Капіталізація сталого за величиною очікуваного чистого операційного доходу за відповідною ставкою
		Метод дисконтування грошових потоків	Дисконтування очікуваних грошових потоків протягом прогнозного періоду, та термінальної вартості, яка втілює економічні вигоди у постпрогнозному періоді
Ринковий (порівняльний) підхід	Вартість визначається шляхом порівняння з ідентичними або подібними об'єктами	Метод ринку капіталу	Аналіз ринкових мультиплікаторів співставних публічних компаній
		Метод ринкових угод	Аналіз операцій та пропозицій з продажу подібних об'єктів
Витратний підхід	Вартість визначається виходячи з поточної вартості відтворення об'єкту або заміщення його подібним об'єктом	Метод вартості заміщення	Розрахунок поточної суми витрат на створення або придбання нового подібного до об'єкта оцінки активу
		Метод вартості відтворення	Розрахунок поточної суми витрат на створення або придбання в сучасних умовах нового активу, який є ідентичним до об'єкту оцінки

Джерело: розроблено автором на основі [20].

Однак на практиці не завжди доцільно розраховувати справедливую вартість кожного окремого активу, зокрема у випадку цілісного майнового комплексу до складу якого входять спеціалізовані активи (наприклад окрема філія виробничого підприємства). Такі активи можна визначити як активи, які використовуються виключно з метою забезпечення основної діяльності підприємства та які не можуть бути перепрофільовані або продані окремо, не заподіявши шкоди основній

діяльності підприємства [21]. В такому випадку більш доцільно визначити вартість відшкодування на рівні вартості у використанні комплексу активів такого ОГПП.

На нашу думку, в умовах збройної агресії оцінка справедливої вартості ускладнюється макроекономічною нестабільністю, низькою ліквідністю ринків, відсутністю цін на співставні об'єкти, обмеженою можливістю щодо прогнозування очікувань учасників ринку. Тому оцінка справедливої вартості є досить

трудомістким завданням, яке вимагає залучення додаткових ресурсів шляхом звернення до професійних оцінювачів. З іншого боку, в порівнянні із справедливою вартістю, яка значною мірою базується на зовнішніх ринкових припущеннях, які існували станом на дату оцінки, визначення вартості у використанні базується переважно на внутрішніх припущеннях керівництва підприємства. Однак зауважимо, що оцінка вартості у використанні базується на дотриманні припущення про безперервність діяльності. Оскільки збройна агресія спричинила суттєву зміну у зовнішньому середовищі, а тому для розрахунку вартості у використанні керівництву підприємства рекомендовано здійснити наступні кроки [22]:

– оновити бізнес прогнози та оцінити ступінь чутливості бізнесу до змін з огляду на виявлені фактори ризику та різні можливі сценарії (в т.ч. негативний сценарій);

– розробити досяжні та реалістичні плани дій в умовах невизначеності щодо безперервної діяльності.

Дієвим інструментом при бізнес плануванні в умовах невизначеності спричиненої збройною агресією є розробка різних сценаріїв (базового, песимістичного, оптимістичного) діяльності підприємства. За кожним сценарієм передбачається прогноз ключових елементів грошових потоків (доходів, операційних і капітальних витрат, робочого капіталу, тощо). До кожного сценарію оцінюється ймовірність. Консенсус-прогноз отримується грошових потоків формується шляхом зважування ймовірностей різних сценаріїв.

Важливим аспектом планування грошових потоків в умовах нестабільності зовнішнього середовища є складність здійснення довгострокових прогнозів. На нашу думку, можливим способом вирішення даного питання є поділ прогнозного періоду на наступні часові проміжки: період до закінчення збройної агресії, період післявоєнного відновлення, період умовно стабільного економічного зростання. Надалі для кожного з цих часових проміжків рекомендується розробити окремі прогнозні оцінки грошових потоків на інвестований капітал з різним ступенем деталізації.

Для визначення вартості у використанні необхідно здійснити дисконтування очікуваних грошових потоків відповідно за відповідною ставкою. На практиці при здійсненні тесту на знецінення прогнозні грошові потоки на інвестований капітал дисконтуються з використання середньозваженої вартості капіталу (WACC). Питання розрахунку

WACC в умовах збройної агресії заслуговує на окрему увагу, а тому буде предметом подальших досліджень. Наразі зазначимо, що в умовах збройної агресії, і відповідно макроекономічної невизначеності, стикаємося з підвищенням норми дохідності на капітал. Таке підвищення дохідності відображається у зростанні премії за ризик інвестування в цінні папери країни при розрахунку вартості власного капіталу, ставок за кредитами або борговими цінними паперами – при розрахунку вартості боргового капіталу. Вважаємо, потенційними прийомами, які варто в подальшому дослідити є, по-перше, поетапне зниження ставки дисконтування від високого рівня в умовах збройної агресії до нормалізованого рівня, який існував до початку конфлікту, по-друге, застосування різних ставок дисконтування до періоду до закінчення збройної агресії, періоду післявоєнного відновлення, періоду умовно стабільного економічного зростання

Висновки. На основі критичного аналізу реалізації процедур зменшення корисності активів в умовах збройної агресії визначено складності з якими, як очікується, будуть стикатися фахівці при здійсненні таких процедур. Автором визначено місце знецінення активів поміж інших облікових процедур в умовах збройної агресії. При ідентифікації активів, які виступають об'єктом проведення тесту на знецінення, запропоновано формувати реєстр об'єктів, що постраждали від збройної агресії. При виборі між оцінкою справедливої вартості та вартості у використанні автор дійшов висновку, що визначення справедливої вартості є більш складним завданням, оскільки більшою мірою базується на зовнішніх ринкових припущеннях, тоді як розрахунок вартості у використанні є більш здійсненним завданням для керівництва підприємства за умови своєчасного оновлення бізнес-планів та прогнозів. Крім цього, автором були критично проаналізовані можливі складнощі при визначенні вартості у використанні такі як оновлення бізнес-планів (в т.ч. розробка різних сценаріїв), визначення прогнозного тривалості періоду в умовах збройної агресії, вплив ризиків викликаних збройною агресією на ставку дисконтування.

Перспективами подальших досліджень є: розкриття інформації про зменшення корисності активів на базі проміжної та річної фінансової звітності українських компаній, вивчення питання розрахунку ставки дисконтування в умовах збройної агресії необхідної для визначення вартості у використанні.

4 Список використаних джерел

- Whitaker A. C. History and Criticism of the Labor Theory of Value in English Political Economy. Kitchener, Ontario: Columbia University Press, 2001. URL: <https://socialsciences.mcmaster.ca/~econ/ugcm/3ll3/whitaker/labortheory.pdf>
- Taylor K. S. Human Society and the Global Economy: Chapter 6: Theories of Value. 1996. URL: <https://www.d.umn.edu/cia/faculty/jhamlin/4111/2111-home/value.htm#summary>
- Яцунська О. С. Сутність оцінки як елемента методу бухгалтерського обліку: сучасні підходи до тлумачення. *Вісник соціально-економічних досліджень*, 2013. Вип. 4(51). С. 381-386. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1779> (дата звернення: 20.12.2022).

4. Kvaal E. Topics in accounting for impairment of fixed assets (Dissertation). Oslo, Norway: BI Norwegian School of Management, 2005. URL: <https://biopen.bi.no/bi-xmlui/handle/11250/94340>
5. Andrews R. C. Impairment of assets: an empirical investigation (Thesis submitted for the Degree of Doctor of Philosophy). London, UK: University of Hull, 2012. URL: <https://hydra.hull.ac.uk/assets/hull:7113a/content>
6. Goncalves T., Gaio C., Pereira A. Financial Crisis and Impairment Recognition in Non-Financial Assets. *Revista Brasileira de Gestao de Negocios*. 2021. № 23(2). pp. 370-387. <https://doi.org/10.7819/rbgn.v23i2.4108>
7. Іващенко І. М. Визначення ознак зменшення корисності необоротних активів. *Інноваційна Економіка*. 2014. № 6. С. 313-317. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2014_6_58 (дата звернення: 20.12.2022).
8. Яцунська О. С. Організаційно-методична модель процедури зменшення корисності основних засобів. *Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»*. Тернопіль, 2017. С. 82-86. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21944/1/82-86.pdf> (дата звернення: 20.12.2022).
9. Яцунська О. С. Процедура зменшення корисності основних засобів: організаційно-методичні аспекти. *Бізнес Інформ*. 2016. № 8. С. 130-140. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2016-8_0-pages-130_140.pdf (дата звернення: 20.12.2022).
10. Овчарова Н. В., Ярош Ю. В. Визнання та оцінка витрат від зменшення корисності основних засобів: організаційно-методичні засади. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 5(10). С. 434-439. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/82406/1/Ovcharova_fixed%20assets_paper.pdf;jsessionid=BF6336ED7B05098690188EED854E20E7 (дата звернення: 20.12.2022).
11. Грицишен Д. О., Бевзенко С. Г., Горай О. С. Бухгалтерська оцінка наслідків бойових дій та окупації державних територій. *Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування*. 2018. Вип. 1(83). С. 27-39. URL: [https://doi.org/10.26642/jen-2018-1\(83\)-27-39](https://doi.org/10.26642/jen-2018-1(83)-27-39) (дата звернення: 20.12.2022).
12. Ernst & Young. Applying IFRS: Accounting considerations for the war in Ukraine. 2022. URL: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:8p3hyEZ3QYUJ:https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/ifrs/ey-applying-ifrs-accounting-considerations-for-the-war-in-ukraine-march-2022.pdf%3Fdownload&cd=10&hl=uk&ct=clnk&gl=ua
13. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення: 20.12.2022).
14. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (дата звернення: 20.12.2022).
15. Deloitte. IAS 16 – Property, Plant and Equipment. URL: <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias16>
16. Deloitte. IAS 36 – Impairment of Assets. URL: <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias36>
17. Deloitte. IFRS 13 – Fair Value Measurement. URL: <https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs13>
18. USAID, Chenomics, Ukrainian Agri Council. Презентація методологічних рекомендацій щодо документування втрат аграрних підприємств внаслідок військової агресії росії проти України. 2022. URL: <https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/varmethodichnrekomentatszfsats.pdf> (дата звернення: 20.12.2022).
19. ICAEW. Impairment of assets FRS 102 Factsheet. 2018. URL: <https://www.icaew.com/-/media/corporate/files/technical/financial-reporting/factsheets/uk-gaap/impairment-of-assets.ashx>
20. International Valuation Standards Council. International Valuation Standards. 2021. URL: <https://www.rics.org/uk/upholding-professional-standards/sector-standards/valuation/red-book/international-valuation-standards/>
21. Про Положення про порядок віднесення майна до такого, що включається до складу цілісних майнових комплексів державних підприємств, які не підлягають приватизації: Наказ Фонду державного майна України від 05.05.2001 р. № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0463-01#Text> (дата звернення: 20.12.2022).
22. KPMG. Облік та фінансова звітність підприємств під час війни: Безперервність діяльності компанії – що робити під час війни. 2022. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ua/pdf/2022/05/oblik-finansova-zvitnist-pidpryemstv-pid-chas-viyny.pdf> (дата звернення: 20.12.2022).

4 References

1. Whitaker, A. C. (2001). *History and Criticism of the Labor Theory of Value in English Political Economy*. Columbia University Press. Kitchener, Ontario. Retrieved from <https://socialsciences.mcmaster.ca/~econ/ugcm/3ll3/whitaker/labortheory.pdf>
2. Taylor, K. S. (1996). *Human Society and the Global Economy: Chapter 6: Theories of Value*. Retrieved from <https://www.d.umn.edu/cla/faculty/jhamlin/4111/2111-home/value.htm#summary>
3. Yatsunskaya, O. S. (2013). Sutnist otsinky yak elementa metodu bukhgalterskoho obliku: suchasni pidkhody do tлумachennya [The essence of valuation as an element of the accounting method: modern approaches to interpretation]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, 4(51), 381-386. Retrieved from <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1779>

4. Kvaal, E. (2005). *Topics in accounting for impairment of fixed assets* (Dissertation). BI Norwegian School of Management, Oslo, Norway. Retrieved from <https://biopen.bi.no/bi-xmlui/handle/11250/94340>
5. Andrews, R. C. (2012). *Impairment of assets: an empirical investigation* (Thesis submitted for the Degree of Doctor of Philosophy, University of Hull, London, UK). Retrieved from <https://hydra.hull.ac.uk/assets/hull:7113a/content>
6. Goncalves, T., Gaio, C., Pereira, A. (2021). Financial Crisis and Impairment Recognition in Non-Financial Assets. *Revista Brasileira de Gestao de Negocios*, 23(2), 370-387. <https://doi.org/10.7819/rbgn.v23i2.4108>
7. Ivashchenko, I. M. (2014). Vyznachennya oznak zmenshennya korysnosti neoborotnykh aktyviv [Determination of signs of impairment of non-current assets]. *Innovatsiyna Ekonomika*, 6, 313-317. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2014_6_58
8. Yatsunska, O. S. (2017). Orhanizatsiyno-metodychna model protsedury zmenshennya korysnosti osnovnykh zasobiv [Organizational and methodical model of the procedure for reducing the usefulness of fixed assets] (pp. 82-86). In *Mizhnarodna nauково-praktychna Internet-konferentsiya Oblik, opodatkuвання i kontrol: teoriya ta metodolohiya*. Ternopil. Retrieved from <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21944/1/82-86.pdf>
9. Yatsunska, O. S. (2016). Protседura zmenshennya korysnosti osnovnykh zasobiv: orhanizatsiyno-metodychni aspekt [Procedure for reducing the utility of fixed assets: organizational and methodical aspect]. *Biznes Inform*, 8, 130-140. Retrieved from https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2016-8_0-pages-130_140.pdf
10. Ovcharova, N. V., Yarosh, Y. V. (2018). Vyznannya ta otsinka vytrat vid zmenshennya korysnosti osnovnykh zasobiv: orhanizatsiyno-metodychni zasady [Recognition and assessment of costs from impairment of fixed assets: organizational and methodological principles]. *Pryazovskyy ekonomichnyy visnyk*, 5(10), 434-439. Retrieved from https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/82406/1/Ovcharova_fixed%20assets_paper.pdf;jsessionid=BF6336ED7B05098690188EED854E20E7
11. Hrycysheh, D. O., Bevzenko, S. G., Gorai, O. S. (2018). Bukhhalterska otsinka naslidkiv boyovykh diy ta okupatsiyi derzhavnykh terytoriy [Accounting assessment of the consequences of hostilities and occupation of state territories]. *Visnyk ZHDTU: Ekonomika, upravlinnya ta administruvannya*, 1(83), 27-39. Retrieved from [https://doi.org/10.26642/jen-2018-1\(83\)-27-39](https://doi.org/10.26642/jen-2018-1(83)-27-39)
12. Ernst & Young. (2022). Applying IFRS: Accounting considerations for the war in Ukraine. Retrieved from https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:8p3hyEZ3QYUJ:https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/ifrs/ey-applying-ifrs-accounting-considerations-for-the-war-in-ukraine-march-2022.pdf%3Fdownload&cd=10&hl=uk&ct=clnk&gl=ua
13. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2013). Metodychni rekomendatsiyi shchodo oblikovoyi polityky pidpryyemstva ta vnesennya zmin do deyakykh nakaziv Ministerstva finansiv Ukrayiny [Methodological recommendations regarding the accounting policy of the enterprise and making changes to some orders of the Ministry of Finance of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text>
14. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2003). Metodychni rekomendatsiyi z bukhhalterskoho obliku osnovnykh zasobiv [Methodological recommendations for accounting of fixed assets]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text>
15. Deloitte. (n.d.). IAS 16 – Property, Plant and Equipment. Retrieved from <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias16>
16. Deloitte. (n.d.). IAS 36 – Impairment of Assets. Retrieved from <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias36>
17. Deloitte. (n.d.). IFRS 13 – Fair Value Measurement. Retrieved from <https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs13>
18. USAID, Chenomics, Ukrainian Agri Council. (2022). Prezentatsiya metodolohichnykh rekomendatsiy shchodo dokumentuvannya vtrat ahrarnykh pidpryyemstv vnaslidok viyskovoyi ahresiyi rosiyi proty Ukrayiny [Presentation of methodological recommendations on documenting losses of agricultural enterprises as a result of Russia's military aggression against Ukraine]. Retrieved from <https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/varmetodichnrekomendatszfksts.pdf>
19. ICAEW. (2018). Impairment of assets FRS 102 Factsheet. Retrieved from <https://www.icaew.com/-/media/corporate/files/technical/financial-reporting/factsheets/uk-gaap/impairment-of-assets.ashx>
20. International Valuation Standards Council. (2021). International Valuation Standards. Retrieved from <https://www.rics.org/uk/upholding-professional-standards/sector-standards/valuation/red-book/international-valuation-standards/>
21. Fond derzhavnoho mayna Ukrayiny. (2001). Polozhennya pro poryadok vidnesennya mayna do takoho, shcho vkluchayetsya do skladu tsilisnykh maynovykh kompleksiv derzhavnykh pidpryyemstv, yaki ne pidlyahayut pryvatyzatsiyi [Regulations on the procedure for classifying property as part of integral property complexes of state-owned enterprises that are not subject to privatization]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0463-01#Text>
22. KPMG. (2022). Oblik ta finansova zvitnist pidpryyemstv pid chas viyny: Bezperernist diyalnosti kompaniyi – shcho robyty pid chas viyny [Accounting and financial reporting of enterprises during the war: Business continuity – what to do during the war]. Retrieved from <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ua/pdf/2022/05/oblik-finansova-zvitnist-pidpryyemstv-pid-chas-viyny.pdf>